

Prikazana dne 11. 1. 1924.

Pričekano dne

prije

nprva

Poštarnina pišćena u gotovu.

"Dalmatinski Hrvat" je vlasništvo promicateljog odbora "Hrvatske Štamperke Zadra" s. o. j. u osnutku u Sibeniku.

Pismo i novci šalji se na adresu:
"Dalmatinski Hrvat" - Sibenska, Glavna ulica 101.

Rukopisi se ne vraćaju. - Pisma na frankiranu
nd primaju, anonična u red.

Drugo izdanje.

Pojedini broj 0. 2. -

DALMATINSKI HRVAT Izlazi svake subote.
Godišnje predplata Din 90 - Polugodišnja
Din 48 - Tromjesečno Din 24 - Za Ame-
riku godišnja dva dolara.

OGLASI PRAMA CJENIKU.

Ratun kod Pošt. Ček. Ureda, Zagreb, br. 38.004

Prihvremeni telefon
preko dana br. 36 - preko noći br. 28
(Interurban)

DALMATINSKI
HRVAT

NOVINE ZA PROSVJETU, GOSPODARSTVO I POLITIKU DALMATINSKE HRVATSKE,

God. III.

ŠIBENIK, 14. SRPNJA 1924.

Br. 79.

„Jezero smrti“.

Tako vam narod u selima okolo Vranijskog Jezera naziva Vranijsko jezero.

A kada mu mita nedavaše,
Aldaje ga sama uzinaste,
Jer skakala gradu na bedemje,
Čini padat vrte su stolice.

Kada se iz staroduvne Hrvatske priestolnice Biograd n/m uputio pješice po dosta lijepom putu, pokraj kojega ponosno strže dva reda visokih čempresa, razastirući po njem svoju gustu bladovinu. Posle pola sata izjedje na brežuljak, sa kojega puca pogled na ogromno Vranijsko polje. A tamo dalje prama istoku između Pakoštana i Vrane, poput ogromne crne zdjeli vidi se i samo Vranijsko jezero; čuveno radi svoje dosta tečne rive, cipalja i jegulja.

Kad je Vrana bila glavna postojbina Templarskog reda i prijestolnica glasovitog hrvatskog bana Ivana Palizine, jednoga od najvećih i najslavnijih ličnosti hrvatske prošlosti; čija je prerana smrt u crno zavila hrvatski narod, a dan 16. Veljače g. 1391. ostao je crn u povijesti hrvatskog naroda, kao i Vidovdan srpske narod. Ovo Vranijsko polje, za njibova vladanja bilo je obradjeno i uređeno, da je izgledao pravi raj zemaljaki, a tako je ostalo i za turskoga vladanja, kako povijest priča sve do g. 1618, kad je mletački general Foscuso zauzeo Vrana, koju je branio Ali-bej Altagič brut glasovitog Kune Hasanage, koji se je bio zatvorio u Han Juzufa Maškovića, čije zidine i danas strže, a Zub vremena kao da bi hotimice pomalo podgriza, eda što dulje ostanu narodu pred očima i da mu pričaju o mukam i grozotam onog strašnog vremena, kad je azijatski bić živida nad grbačom našeg seljaka.

Neću da pričam, kako je ovo negda toli divno polje postalo sve

jedna neprohodna močvara, jer bi time daleko zašlo. God. 1898. Austrijska vlada počela je ponovno to polje da presušuje, i da iz sjekoča i pašnjaka okolišnih selas stvori oranicu za sijanje, obećavši seljacim da, niko i nebudu mogli radi povećanja paše uzdržati stoku, da će im se dati zemlje oranice, sa kojom će moći pošteno prehraniti svoju obitelj.

Da vam je bilo gledati one ljudi koji su bili začetnici tog nadzvječnog rada na presušivanju, bijeli smešni i jadni, njihove figure prasne i poderane, pogute pod teretom što ga nosuju na svojim pogrblijenim ledjima, žurno su trčale sad ovamo sad onsmrto, u oblacima prašine, u moru smrdljivog isparavanja barutine.

Gledajući ih na onom žarkom suncu kako rade; mislio si, kap po kap saznojen istočiti će u zemlju i svoju snagu, a zatim će leći u nju i sagnjiti u ojoj. I ono što su ti seljaci sa tolkom mukom stvorili, dandas ih je zarobilo i lješilo njihove osobnosti.

Austrijska vlada ih je prevarila, svoja polja su presušivanjem barutine su zapustili, stoku su moralni uništili jer nisu imali dovoljno piše, zemlje im nije dala već ako je tko hoti raditi morao je davati dva dila ili polovicu vladi, stoku im je pljenila pa našliju poljari i na samu neobradjenom zemljištu, da su seljaci silne svete novca moralni plaćati za otkup; a što je najgorje, posljedice napornog rada u smrdljivoj barutini počele su se javljati, tako da je malarija, kostobolja i sušica redom kosila i kosi još i danas u svim selim okolo Vranijskog jezera.

Sa koliko oduševljenju, ovdašnji seljaci poslije oslobođenja dočekali

su nastup naših vlasti, nadajući se i sa potpunim pravom. Ta će im se povratiti ono što im je tuda vlada oduzela, no što se dogodilo. Za upravnika demjanjanib dobara došao je više po milosti nego po pravu, Marko Pelicarić Marko Pelicarić, koji je nikao u ovom kraju koji je vidio putnje i nevolje ovdasnjih seljaka, seljaci ove okolice su sa oduševljenjem pozdravili misleći, da ako i neće biti darežljiv, a ono da će bar biti pravedan. No kolikog li razočaranja, kroz same tri godine njegovog upravljanja, dotjerao je došte, da ga narod ove okolice naziva jednim turškim pašom, a drugi znamaj Vranijskog jezera. Težak koji hoće zemlje, mora ju sam uzorati, dati, sjeme, okopati, početi, očistiti dovesti njemu tri dijela čiste, a četvrti seljaku, dali se je ovakova štajgdečulo? Mislim da ni sam Svetozar Pribičević koji je idol Marka Pelicarić nebi ovakova šta izmislio. Stoku seljacim pljeni i nanju udara arac pravo polurski, a onim jednim dnevnici naime ne plaća za njibov 14 sati dnevni rad niti toliko da mogu suba kruba nojesti a kamoli gladiou obitelj prebraniti i obuci. Zna Marko da računa, veli on, ako bili ja više vladine radnike plaćao, onda bi i moja majka za moje vlastito polje obradnjivati morala više da plati, a ovako pazar.

Ab da vam je vidjeti one jednike koji kod njegu rade, već u ranu zoru ustaju, da bi navrijeme došli na rad, jer zakonske li sumib par časa više ih ne prima pak se opet vračaju, a put je dug na mjestima i dva sata pješke; a kud sunčane zrake ugriju onu barutinu iz koje se počme dižati smrad od kojeg umiru jedan za drugim, a vjetar koji duva nad granom visokih jablana i vrba jadičkovku pjeva im pogrebnu pjesmu, i grozi se onima na kojima je ostala još sumo kost i koža, a Sturci i srotinja sa uzdanom govoru, Ab! od

kada se je ova barutina počela šuti, mnogo li je mladih života pošutila. Zgroziti se mora svatko, koji nema srce Marka Pelicarića, gledajući one mlade djevojčice koje kod njega rade, lice im ispitno, tamno i modro rade u barutinama koje im dosidin skoro do grla, pijavice im usaju mladu djevojačku krv, a nemilosrdne sunce topi ih svim žarkim zracima. Ah! da vam ib je vidjeti kako se te jednike vraćaju izmučene za rada, i u svojim mladim godinama idu već pogreene, pa kad bi bilo zašto, za sumib 15. Din. dnevno, a najbolji radnik dobije 30. Din. Za ovo se je morao pitati i veliki Župan Perović kad je zadnji put posjetio Jankolovicu, pak bi mu bilo jasno, zašto je toliko nezadovoljstvo medju narodom. Dali znade veliki Župan Perović da za ove jednike ni zakon za osiguranje radnika nevrjeridi? Kako ēu ja nijes osigurali veli Marko Pelicarić, kad su oni dnevničari, imaju svoju ljepe platu, pa ako se razbole neka se navlastile troškove i izlječe.

Naš seljak dolazi k njemu i već izdaleka skida kapu i naziva, dobro jutro gosp. upravitelju Marko.

M. Dobro jutro. Šta?

S. Holijo sam Vas mol...

M. odkuda si, kako se zoveš, koje si vjere, kršćanske, pravoslavne?

S. Ime mi je Jure M. vjere ...

M. Ja na vjeru malo gledam, već ovaj kojog stranci pripadaju, za koga će glasovati kod izbora, za Daviđovića, Radića jeli?

S. Borme ja se u to malo razumim, nego baš ako hoćete Vi za radikale.

M. dobro, dobro vidiš ja baš nisam protivam, ali ovaj bilo bi bolje za samostalne demokrate.

S. a koji su to vrazij?

M. pa to ti je za Pribičevića, ovaj znaš, on ti je nekako najpoštiji čovjek u državi.

S. e pa kad Vi velite onda ēu i glasovati.

Nema novaca? Lai! Ima novaca, ali je novac za libu, a ne za solidnu privredu. A solidna privreda ne može da plaća libverske kamate.

No, meni ne pada ni kraj pameti da u banci tražim liječni vinski krizi, kao što nas ministar Financija traži liječni dinaru u bankarskim injerancama. Kriza dinaru je drugačije, a kriza vina je u minusu prodaje. U rješenju vinskih krize banka dolazak kroz sporedni faktor, ka tehnički sporaz.

Ako buržožija i narodna inteligencija ne mogu da u ovoj krizi nadaju izlazu, onda treba da ga traže drugi, koji su direktni interesirani.

Treba imati velike konobne, gdje bi se preprodavaju vina i stvorilo nekoliko stalnih tipova dalmatinskih vina.

Treba imati likvidnog kapitala za planiranje i eksport i strojeve na manufakturacije.

Treba imati prometnog kapitala.

Treba vezu i organizaciju na strani, da se planom i sustavnom osvajaju tržišta i konzumenti, u za tu takodjer treba novaca.

Tu očekivati od narodne inteligencije i narodne buržožije, bilo bi nelivo, i s razloga što se još pod Austrijom nešto takva pokušalo, ali ti pokušaji, uime jedne kolektivne potrebe, pretvorili su se u dobro rentabilna preduzeća pojedince u subvencionirane institucije za promicanje interesa vinogradarstva i vinogradare, ali su zapravo bile sinkure za pojedince.

Danas je istim putem, nebi bilo bolje, nego, jer su gore vremena, bilo bi gore. A jednu kralju u latentnom katastrofalnom stanju, povjeriti oprobanim grešnim rukama, bilo bi izložiti propasti svaki pokušaj. Sa prilikama koje u zemlji vladaju, sve bi se svelo na to, da se taj posao akaparisfe u partijske vruče, da se jedna narodna vlast uveže uza lilku da se ispušta centralna vlast i da nekolikočinu dodaju do vrela pribude, a može obogaćivanja.

Ja sam ovo pitanje proučavao i tražio mi lječak, bez znati da je stanje katastrofalno, kako navodi rezolucija. Ima izlaza, ali samo na temelju kooperativizma. U ovom bi slučaju morao biti klasični kooperativizam, dakle na temelju socijalističkog. Žesto, imat će prilike da obrazloži.

Agrarnih zajednica, Udrženja i eko-

Kriza vinogradarskva.

Prag, 15. jun 1924.

(Konac).

Po izglasanoj rezoluciji razabire se očajne i katastrofalne stanje vinogradarske privrede. All onovne misli kako da se zlo ljeđi, sem paljativa, nema. Postoji i veliki proizvod vina, iako ne prepolno, nova je berba na vratima, a pravi se mala vina! Jeli naš avjet podludi? A pita se uvočava pomoći da se subzije i stade na put pravljenju malog vina! To su pravi kriptogrami, iz kojih se amicam nemoži slaviti!

Sveđenje, prolazim preko tuga. Pitam: amutra li narodna inteligencija, narodna buržožija, kao vlastajuća klasa, kao vlastitelj ekonomskog obilježja društva, da za svoje strane što uradi i štitiye za spas narodne privrede? Ima li ona vjere u vašu vlast, stvari koju zastupa? Vjeruje li u uspjeh te akcije? Vjeruje li da je vino, u današnjim prilikama, sa ekonomskog i trgovackog gledišta, skrađivala, da je sa trgovackog gledišta rizičan posao. Jer se može da izgubi novaca.

Po gotovosti da privatnici i banke ulože novac u ovaj posao, imat će možnost valjanosti te narodne privrede i bonitet posla.

Banke su tu da rade i zaradjuju. One su toliko bušljani, akumulatori narodne istorije, zlato kruvulje narodnog ekonomskog života. Kamo boljeg posla, da trguju vinom, da subvencionišu tu robu, da traže prijave za to narodno blago?

Ako to u sumnju, skrivlja je ekonomsku katastrofu narodu, jer nije prije mu Šta u-

M. ně baš da ti to ja velim, već ovaj uz Pribičevića su sve najbolji ljudi, recimo ja! moj rodjak Roko Pelicarić onaj što je bio upravitelj hrgunjske kubine u Splitu, za vrijeme talijanske okupacije Jere Štrpić onaj tijekom u Biogradu. Ilija Žečević upravitelj općine Biogradske, tamo Vas čovjek, pametna glava jeli?

S. ta žara vraga je učio za protu kod nebi i o mudar

M. tako je tako, pak onda onaj sin Marka Eškinje Kreševan pametna glavica, poznala li ga?

S. kako ga nebi poznao, ta bio sam mu čači dužan 50 fijorina pa dobitak vrh dobitka ostade bogome za njega moja najbolja zemlja.

M. to su bila stara vremena moj Jure, pak ovaj braće knezovi Borelli, navlastito onaj značio Šilipjakovu prodaje jestino cukar, kavu, pirinac, manjestr, kolače, sumpor, galicu i sol

S. ta poznam ga, ima i gorika kod nas u Tinju dučan, pa bogome nije toliko jestino

M. skup privoz moj Jure do Tinja, vidiš avu ti ovi za Pribičevića, pa bit će da ih imade i još slija im neznam imena

S. govorio istinu ka Bog.

M. a što si htio moliti moj Jure?

S. a da mi ove zime ne počarkava ono stoke, malo trave da ukosim

M. dobro moj Jure dat će ja tebi, već ovaj za koga je većina tamko Vas u kotorim, za Davidovića, Radića?

S. za Radića ima ih sreća, čudo Božje

M. neka, neka dođiće oni k' međi a možeš im i ti reći da svi koji su za Radića ili Davidovića nećeđu dobiti ni zemlje ni ajena, pa da bi znao da cedu i oni krepati a ne samo blago

S. reći će ja njima,

M. a što ono Ti, malo trave jel?

S. da, da

M. dat će ja Tebi, nego znaj, Ti ćeš poskotiti, po plostiti, meni dovesti tri dila i saditi mi ju u stog, a Tebi ostani. Četvrti

S. kako to Marko zaklinjem, prije sudeoških, sve za nas, pa došla Austrija, puna nama a pola njih i nismo trebali sadivati.

M. ne moj Jure, ja drugome nebi to ni da, već ovaj, to kao tebi, slušaj! Jutros mi došli neki blokaši, pa pitaju sijena, a ja im odbrusio u lice, vi ste protudržavni elementi i za vas državnog sjena nema

S. zašto to Marko skočio Boga

domaćih institucija i na uzemlju dosta, ali one su nesposobne da ovo pitanje riješe. Da su imale za to smisla, bile bi i do sada stogod ugradile.

Ali da se takav kooperativizam pokrene, nema u državi pravnih garantija. Ova i svaka druga vlast, sudeći po dosadašnjem zloj praksi, svaki ekonomski pokret, koji bi joj bio neugodan ili opasan, ako baš ne boj, nego kojemudragom velikom birajući i klijent, progona bi ga i rasturila, jer bi se našlo načina da ga se prikazat opasno po red i poredak u državi.

To bi se tisu prije moglo dogoditi, kada bi bilo na čemu metnuti ruke, naime na imenje, na kapitale kooperativa i kooperatora.

To je žalosno, ali je tako, i tim se mora računati. Sa ekonomskim aparatom ovakve vrste nije šala, gdje se liferacije, obvezne, skadene, kompenzacije mogu da penju na milijone dobrovo. Naime, ono pašto može da bude sudbenosno.

Jeli moguće danas ima kakav ovakav rad? Postoje li pravne garancije u našoj

P r a v i

Schicht-sapun s markom „Jelen“
nedostignut je u pogledu pranja i pjene, izdahnosti, blagosti i čistoće. Ove prednosti štede vrijeme i trud, novac i skupo rublje.
Pranje sa SCHICHT-sapunom pravo je uživanje!

znađeš, ta naša je država Srba, Hrvata i Slovenaca.

M. moj Jure naredjenje je naredjenje isto što i kod austrije bevel, nego čuj imo kod nas baš u mome mjestu neki postolar Riki, on nije talijanac samo je optira za Italiju, i ja videći da nije protudržavni dao sam mu zemlje da sije kukuruz i pšenicu, vidiš da ja nisam brdjav čovjek.

S. bogne, ko veli da jesu

M. a nikidan u mome mjestu mi, reče jedan da ja puno lažem, a ja njemu da laže on, a ja ako koji, put i slazem to je sve radi politike, a čovjek koji se prije politikom mora da uvjek govori obratno, što se Tebi čini Jure?

S. bogne neznam ni ja, strah je mene da niste Vi meni lagali.

M. sačuvaj Bože, ja našim ljudima nikada ne lažem.

S. e onda s Bogom.

M. Bog Jure, i reci onim tvojim daako se ne opamete i ne glasuju za Pribičevića neću im dati ništa.

Evo ovako gosp. Marko Pelicarić svakome koga nužda natjeru da dođe k' ujemu, ali naš seljak znađe da njegovo maslo pure ne začinja, jer znaju da je i on rob svoga korita, a da nije korita možda bi govorio i drugčije, Znade naš seljak da seljački pokret njega peče, jer ga posjećuje na burno more njegovih krasnih uspomena, kad je naš seljak njega i njegove starje, i svu Gospodu sa strahopocitanjem pozdravlja, a danas to ne čini, pak se u glavi Marka Pelicarića radaju filozofske fraze, a srce mu se napuni mržnjom, na pram svakom onomu koji neće da prigre svoju šiju pred gospodskim knutom. Pred knutom one gospode, koja šute kad ib se pita, ušto se troše sitne državne parare! Zašto toliko bezposlica? Zašto ne otvarate škole, za što ne pravite tvornice, prometne ladje, puteve željeznice?

Zašto u ovoj našoj državi koju je prirodu obdarila obilnim bogatstvom, i radnik, seljak, činovnik, i mali obrtnik skapava od gladi? Oni

zemlji, da se radi političkih računa ne bi diralo u kulturne tekovine, u ono što bi predstavljalo jedini izlaz iz ove situacije i spas jedne privrede?

Pokrenuo sam ovo pitanje u ovakvom obliku, jer ja, u vezi sa drugim krovom ekonomskim pitanjima ovake prirode — rješavam. Sa mojim rješenjem, ako se Dalmacija os makne, biće pogodjena i preduzretima, ima u Jugoslaviji krajeva osim Dalmacije, koji su puni vina, a bolje vrste, tehničkim propisima preradijena i spremni se upuste na osvajanje tržišta?

Dakle: ili burzoazija mora da metue ruku u džep da se lati posla; a ako ona to neće ili ne može, mora se metnuti u stanje da sami težaci spasavaju sebe: ne ide li ni to, trebaće ostaviti pojedincima da rade što hoće i što mogu. To bi bilo umiranje.

Kroz juli mjesec će doći u Šibeniku i u Split da dodjeli u dodir sa novčanom zavodinom, trgovcima i privrednicima da na licu mesta ispitam mogućnost ako se odmah može što da radi.

Jerko Dobril.

samo šutē, jer ljudi njihovoga sloja ne govore mnoge, navlastito kad ih se pita da kažu istinu, njima se čini da oni nisu dužni onima koji su od svog rođenja osudjeni da rade i gladuju, bilo kakav račun polagati. Oni su kako se vidi odlučili nepropuštaći drugome, ono što je njima lijepo i korišno, vjeruju samo jedan drugome barem na oko; jer u duši svojoj svaki od njih slabo vjeruje i samonice sebi, ali zato se slažu kad je pred njima na tapetu predlog, u universalnu osvetu prema svakome, koji im se bibliški k' njihovom zadnjemkom koritu.

Ništa ne rade, stvaraju samo zakone raznih boja, po kojima prisvajaju sebi pravo da sisaju sirotinjsku krv, i misle da je to njihovo, i da im je to nekim prirodnim zakonom određeno kao i medvedu da prozimi sivoj vlastitu šapu.

Ali, budi se gospodo lav-narodna svjet se budi! Seljak diže slavu iza duboko prospavane slobode. Zora mu rudi, srce kuca živje, oči gledaju u dušu se nada. A vas nestaje,

koji nevidite drugoga cilja života doli zlato, koji nepoznajete ljepše ugode, doli vrhovnu vlast nad onima, koji su po vama sudjeni, da rade a i vječno gladuju. Seljak se budi, i hoće da bude sam sebi gospodar. Radnik je to gospodo žilav radnik, kojeg ste vi kroz vječove mučili i ubijali — a on je gle, još živ i njegova duša ubiti se nedá. Narod je to, čitav narod, koji je budnini okom pratio sve vaše prijateljstvina. I on se ustaje da vam reče dosta! Ne predvode njega generali već svela ideja slobode, pomjesana sa otrovom i nepravdom kojom ste inu vi napunili srce, i ono već prepuno počelo je da se proljeva.

Prestao da misli, jer se je uvjedio da se sa mišlu kamen sa puta ne miče, prestao je da troši svoje sile raznišljanjem i tugovanjem, krenuo je iz mrača u kojem je počeo već da trune, doznao je da u mraču vladaju gromovi i olje, a da na svjetlu sija sunce slobode.

U Filipjaku 26/VI 1924.

Josip Brzic, seljak.

vlast je sve glasine dementovala — a sada je naručila memorandume i deputacije.

Mussolini traži da se ovo pitanje riješi još za Pašićeva kabina, jer se boji, da mu vlast izabranu po narodnoj volji ne bi mogla izdati sjev. i srednju Dalmaciju.

U memorandumu izneseni razlozi, ne mogu se uzeti kao ozbiljni, pa da se radi njih pola Dalmacije izvršiće na milost i nemilos našeg prekomorskog dušmanina, a kada bi se oni razlozi izpostavili kao vjerodostjni, onda bi memorandum morao tražiti drugo rješenje zapoštavljanja srpskih općina, i u tomu bi se našli slični i suglasni i misura i oni izpod Dinare.

Presvijelji vladika bez udobnog stana.

Gazda Svetolik Savić na temelju neistinitih podataka donio je u "Balkanu" pod naslovom "Zmija u njedrima" jedan članak, u kojemu česuje neke osobe sreskog poglavarnstva na takav način, da ih se prikazuju braniteljima hrvatskih republikanaca u Šibeniku. Kad sam ovo pročitao nasmijao sam se i bilo mi je žao Savića, da nije u listu iznio faktu, koja bi mu ovu njegovu tvrdnju potvrdila. Mi svi u Šibeniku znamo, da se sa promjenama na sreskom poglavarnstvu nije išlo sa tim, da se ugodni nama republikanici, nego su bili daleko važniji razlozi po srijedi, a za te će valjda znati sam veliki župan dr. Ivo Perović. Skoro će budućnost dokazati gazdi Saviću, da su promjene učinjene zbog sasme drugih razloga, da je ono prekomerno proganjano Hrvata republikanaca imao biti plastičekomu, da on može bolje mazati

oči predpostavljenim. Za danas o tomu dosta, a kad veliki župan izreke njegovu zadnju riječ, onda će se, bude li potreba, javiti i ja.

Pod novim sreskim mi Hrvati republikanci nismo promijenili nušte držanje u nijednoj tački našeg republikanskog programa, jer kao što smo svojedobno pozivali ondašnjeg velikog župana i njegove podčinovnike u Šibeniku, da se javno pridruže našoj republikanskoj stranci, tako i sadašnjim režimljima javno dovikujemo, i poručujemo, da se kane progona Hrvata, i da se poklone Stjepanu Radiću, jer mi Hrvati provlizvajuemo dane, u kojima imade pasti odluka našeg robstva ili naše slobode. Oni radi protivno. Oni nas proganjaju, zatvaraju i na vješala predlažu. Mi idemo mirne duše i čiste savjeti u aps, plaćamo globo, i čekamo jedino čas, kad će nam Savićevi saveznici bacati kopac okolo vrata.

Ono što je Savić donio u »Balcanu« proti sreskim spada u arhiv fantazija, kad svak u Šibeniku znade, da su tamnice i zatvori okružnog suda i policije prepuni pristaša i boraca hrvatske republikanske ideje i pod novim sreskim, kao i pod starim. Nego u istom članku imade i ovaj stavak, koji se odnosila na odličnu starinu, presvetelog gospa, vladiku Danilo Pantelića, »... i pored bezbrojnih protesta mora da stanuje iznad obične čarsiske noćne kavane, čiji noćni gosti pogane ulaz u njegov episkopski stan izmeđinama noćnih propalica i lola, te je tako prisiljen da sluša i gleda najvećije pogrde morale«.

Citajući ovaj stavak zaboljelo me je u duši, da je ovaj visoki crkvenjak, kao naš sugradjanin izložen u stavku navedenim tvrdjama. Kod izpitivanja razloga radi kojih je presvetili vladika ovako zapušten i zamaren, srušnau istinu, koja obara Savićeve tvrdnje. Vladika imade stan na jednom od najljepših položaja u gradu, na obali, povrh moderno uredjene kavane »Istra«. Za stanove u ovom zgradu ljudi su se grabili još i prije rata i samo oni, koji su mogli plaćati i prije rata slanu stanarinu, dobivali su stan u ovom zgradi. Stan je za potrebe presvetlog vladike premalen. To je istina. Tvrđnja glede izmetine je takodjer istinita, ali one ne potjecu od propalica i lola noćnih, već s razloga što mi u Šibeniku nismo još imali sa strane vlasti jednu higijensko-zdravstvenu komisiju, koja bi u dogovoru sa občinom ovo zdravstveno pitanje uređila u cijelom gradu, u svim portunima, a ne samo portunu kuće u kojoj stane presvetiji vladika.

Zanimivo je istaknuti, da su prošle zime najzadnji gošti ove kavane bili obično policijski komesar i redari, a oni, bogme, nisu noćne propalice i lole.

Stambena kriza je više manje svugje jednaka. Njezino rješenje zavi jedino sa gradnjom novih kuća. Privatnici ne mogu graditi kuće jer im ne nose nikakve dobiti. Občina naša nemože jer nemade jaspri. A vladika ipak zasluzuje palaču za se i za konsistorij. E pa dobro. Podignimo mu palaču nek bude njemu udobna, a gradu na ures. Na desnoj strani zgrade Okružnog Suda imade prostor zemljišta na kojem se može podignuti lijepa trokratna

palača i još pet do šest dvokratnica. Prostor imademo. Neka ga vlada daruje občini. A novac? — pitat će me svaki gradjanin. I njega imade, koliko god ga bude potreba.

Uprava fondova (hipotekarna banka) neka občini podiši jedan zajau od kojih 25 milijuna din. uz amortizaciju na 36 godina uz amortizacionu kvotu od 6% i pre-svetiji vladiku Danilo, svu članovi konsistorija i svu činovnicu bez stana za godinu dana imati će luksuzne stanove. Osim toga naši će radnici, seljaci, kovači, drvodelci, soboslikari, tapetari, graditelji imati zrade za kojih osam mjeseci.

Sve ove zgrade imale bi ostati općinska imovina, a kroz 36 godina bi se dug amortizirao, a da občina ne bi ni očutila ovaj zajam. Osim toga od gornje svote mogla bi urediti i pitanje izmetina. Neka presvetili vladika ovaj poticaj dobro promozga i neka ga uzme na srce — pak da vidis uspjeha!

Zemljište imademo; novac može se dobiti! Dakle nek Savić ne blati naš grad, kojega su gospoda radikalni oplačkali nakon dolaska, što javno može potvrditi i sam narodni poslanik dr. Nikola Subotić!

Ovako stoje stvari, gazda Šašvić!

Sada su na upravi radikalni, oni imadu da vode brigu i za stan presvetelog vladike Danila, a kada mi republikanci budemo imati upravu u našoj hrvatskoj republici a bude li presvetili vladika Pantelić ići s nama republikanicima, onda mu ne će biti nužde ljutiti se na noćnu buku, na prenameni stan, na izmetine itd., jer nama republikanicu biti će prva dužnost, da se u našoj hrvatskoj republici bude svaki njezin član cutito sretan i presretan.

Miho Jerinić.

Španjolska buduća Republika.

Zadnji ponpozni priček španjolskog Kralja Alfonza u Rimu imao je zakulisno značenje, a to je, da će Italija u slučaju potrebe baciti njezinu vojsku u Španjolsku, da se bori proti španjolskim republikanicima, koji traže, da se ima kralja Alfonса svrgnuti sa prijestola i protjerati ga iz zemlje, kao što su Grci protjerali njihovog kralja.

Da kralju Alfonsu talijanska ekskadrira i vojska ne će moći spasti krunu i prijestolje, to se najbolje čita iz razgovora vođe španjolskih republikanaca Lerouxi, kojeg je tu skoro imao sa jednim suradnikom pariskog lista »L'œuvre».

Leroux je rekao: »Izbori u Francuskoj su učinili najbolji dojam na sve španjolske krugove. Španjolska sa poudaranjem gleda na budućnost. Danas je u Španjolskoj doduše manje republikanskih stranaka nego prije, ali je za to u toliko više republikanaca. Takodjer i časnici i vojnici će već tako naći pravi pute.

Na upit suradnikov, da li on (Leroux) traži, da kralj Alfonso odstupi, vodja španjolskih republikanaca je odgovorio hladnokrvno: »Ja sam na svim zborovima zahtjevač, da kralj odstupi, a narod je odobravao taj moj zahtjev.

Ako se ispunji ovo Lerouxovo proročanstvo, to ne će proći mnogo vremena u Europi će biti jedan kralj manje, a jedna republika više. Zanimivo je da državni odvjetnik nije Leroux dao uapsiti ne zborovima, kada je zahtjevao. A narod mu odobravao, da kralj mora odstupiti, to je znak, da je u Španjolskoj već sada tako jak republikanski pokret, da se i sami državni odvjetnici plaže progonti republikanske vodje, jer ne znadu što ih čeka kada kralj u auto pobegne preko granice.

Društvo „Sokol“ u Šibeniku hoće da proslavi nekakvu svoju 25 godišnjicu na 20 ov. mj. Svakom u Šibeniku je poznato, da ovo društvo postoji od sloma Austrije, dakle niti punih 6 godina. Nego, kako čujemo ovo sokolsko društvo, hoće da si pribroji i on 19 godina postojanja „Hrvatskog Sokola“ k svojima. Na tu mistificaciju dužnost nam je upozoriti javnost, kuo i upravu tog društva. Nemogu oni i nijesu ovlašteni po nikomu, da si prisvajaju 19 godina pozdravovnog i prosvjetnog rada na narodnom polju, bivšeg „Hrvatskog Sokola“ u Šibeniku. Ondušnji Sokol je odgovarao pravoj svojim zadaci, on je bio prava narodna vojska i os, okokoje se je ipak okrećao cijeli narodni život na kulturni i prosvjetnom polju. On je bio duša i žila kucavica hrvatskog Šibeniku. On je vodio i prednjačio u narodnoj borbi cijeloj središnjoj Dalmaciji. Pod njegovom slavnom i neokaljanom hrvatskom zastavom,

— koju su neki „nadrijeđugoslaveni“ zubacuti kao komad kojemudrago srpe u ropotornici, — ſibenski su Hrvati vodili krvave bojeve na Rijeci u Zadru, a više puta i u samom Šibeniku. Ta slavna hrvatska trobojka, bila je po austrijskim generalima zaplijenjena, u u malo i profanirana, da nije pozdravovnim Hrvatumu uspije preusvojiti ju iz neprijateljskih ruku. S tom miliom i junačkom zastavom spojena je politička historija i narodna borba sa ludinjom kroz zadnje 19 godina. I sadu neki Pribičevićevi slugani, koji su obezčestili tu slavnu hrvatsku zastavu, hoće da proslave, kuo svoj-rud, koji se je vodio pod tom zastavom. To je luta uvedra, starim sokoloskim i hrvatskim borcema, koji su osnivali nazad 23 g. „Hrvatski Sokol“ uza sve moguće supreke i uzdržavali ga, krvavim žrtvama hrvatskih težaka i gradjana.

Sibenski Hrvati neće nikada priznati, nakon svega što se je dogodilo i nakon što se je Hrvate sililo da istupaju iz Sokola, da je današnji Pribičevićev Sokol nasljednik ſibenskog „Hrvatskog Sokola“. Da je tomu tako najbolji, je dokuzi, što je Sokol primio potporu iz Pribičevićevih ruk u Din. 3.000 — za proslavu te tobožnje 25 godišnjice obstanka društva. Priznajemo ipak da u društvu imade i pravih patriota, koji sve to ne odobravaju, ali njihov glas, ostaje glas vapijućeg u pustinji.

Preporučamo, nakon svega ovoga gospodi, koja su iz Sokola stvorila,

Pribičevićevu gardu, da paze ţa rade, jer čemo ih raskrinkati do kraja, nastave li započeti putem. Ne igrajte se sa svetinjama ūbenских Hrvata.

U dođućemu broju obavjestiti čemo javnost o svemu potajne.

Naši dopisi.

Vodice, 9/7 1924. Danas su Tonka Žena Davida Lasana i Filipa Žena Krste Čičin-Angula, dobile opomenu u Evropi će biti jedan kralj manje, a jedna republika više. Zanimivo je da državni odvjetnik nije Leroux dao uapsiti ne zborovima, kada je zahtjevao. A narod mu dobro, da kralj mora odstupiti, to je znak, da je u Španjolskoj već sada tako jak republikanski pokret, da se i sami državni odvjetnici plaže progonti republikanske vodje, jer ne znadu što ih čeka kada kralj u auto pobegne preko granice.

Društvo „Sokol“ u Šibeniku hoće da proslaviti nekakvu svoju 25 godišnjicu na 20 ov. mj. Svakom u Šibeniku je poznato, da ovo društvo postoji od sloma Austrije, dakle niti punih 6 godina. Nego, kako čujemo ovo sokolsko društvo, hoće da si pribroji i on 19 godina postojanja „Hrvatskog Sokola“ k svojima. Na tu mistificaciju dužnost nam je upozoriti javnost, kuo i upravu tog društva. Nemogu oni i nijesu ovlašteni po nikomu, da si prisvajaju 19 godina pozdravovnog i prosvjetnog rada na narodnom polju, bivšeg „Hrvatskog Sokola“ u Šibeniku. Ondušnji Sokol je odgovarao pravoj svojim zadaci, on je bio prava narodna vojska i os, okokoje se je ipak okrećao cijeli narodni život na kulturni i prosvjetnom polju. On je bio duša i žila kucavica hrvatskog Šibeniku. On je vodio i prednjačio u narodnoj borbi cijeloj središnjoj Dalmaciji. Pod njegovom slavnom i neokaljanom hrvatskom zastavom,

— koju su neki „nadrijeđugoslaveni“ zubacuti kao komad kojemudrago srpe u ropotornici, — ſibenski su Hrvati vodili krvave bojeve na Rijeci u Zadru, a više puta i u samom Šibeniku. Ta slavna hrvatska trobojka, bila je po austrijskim generalima zaplijenjena, u u malo i profanirana, da nije pozdravovnim Hrvatumu uspije preusvojiti ju iz neprijateljskih ruku. S tom miliom i junačkom zastavom spojena je politička historija i narodna borba sa ludinjom kroz zadnje 19 godina. I sadu neki Pribičevićevi slugani, koji su obezčestili tu slavnu hrvatsku zastavu, hoće da proslave, kuo svoj-rud, koji se je vodio pod tom zastavom. To je luta uvedra, starim sokoloskim i hrvatskim borcema, koji su osnivali nazad 23 g. „Hrvatski Sokol“ uza sve moguće supreke i uzdržavali ga, krvavim žrtvama hrvatskih težaka i gradjana.

Sibenski Hrvati neće nikada priznati, nakon svega što se je dogodilo i nakon što se je Hrvate sililo da istupaju iz Sokola, da je današnji Pribičevićev Sokol nasljednik ſibenskog „Hrvatskog Sokola“. Da je tomu tako najbolji, je dokuzi, što je Sokol primio potporu iz Pribičevićevih ruk u Din. 3.000 — za proslavu te tobožnje 25 godišnjice obstanka društva. Priznajemo ipak da u društvu imade i pravih patriota, koji sve to ne odobravaju, ali njihov glas, ostaje glas vapijućeg u pustinji.

Našim prijateljima neka služi za uzor ovo značajno pismo našeg starog prijatelja i podupiratela:

Velečlenjeni gospodine uredničelje Šaljite i dalje Vaš cjenjeni list, a ja ĉu smoci i za nj — bud iz oka, bud iz boka!

Primite Vi i naša draga uzdanica, — hrvatska mladež — srdačne pozdrave
odanog Vam:

Dr. Bogdan Bradača.

Aktija za osjeguranje našeg lista.

Zapljene, tamnice i vješala imaju sadašnji režimlje za naš list i njegove suradnike. Mi smo za izdavanje istoga ikidali od svog grla, ali ne budu li nas predplatnici poduprijeti list čemo morati obustaviti.

Našim prijateljima neka služi za uzor ovo značajno pismo našeg starog prijatelja i podupiratela:

Velečlenjeni gospodine uredničelje Šaljite i dalje Vaš cjenjeni list, a ja ĉu smoci i za nj — bud iz oka, bud iz boka!

Primite Vi i naša draga uzdanica, — hrvatska mladež — srdačne pozdrave
odanog Vam:

Dr. Bogdan Bradača.

Gradske vesti.

Veliki župan u Šibeniku. Primamo iz gradjinstva: Prošlu nedjelju boravio je u Šibeniku veliki župan dr. Ivo Perović. On je suca istražio, bilo ispisala vrhu gospa Željko, koji je izlazio u bivšem „Dalmatiku“. U tomu su se članak napadali neki oružnici. Kao inspirator toga napadaju da oružnike, pa je sumnja na velikog župana Perovića. Mi smo zaintelijeni, kada će bit uručena parnica protiv dr. Perovića na kojbi bi ob imao dokazati ono što je u jednom pismu bio prednio „Dalmatiku“. Ili će svi spisati odnosne se na ovu parnicu bit bačeni u peć. Davidović je rekao, da zakoni moraju jednako vrijediti i za Pašića, kao i za Davidovića, a mi kažemo, ako državna odvjetništvo progoni nešeg urednika radi toga jer je istuu pisao, da je jedan oružnik isprebjao Marka Trčića, zašto ne prugouli velikog župana

dr. Perović, koji je dao neistinite informacije o drugom žandarmeriju „Dalu Radikalnu“. Ili je dr. Perović neto viša osoba od našeg urednika, pa da se njega štedi? Ili se za dr. Perovića ne smije upotrebiti §. 104. srp. kazu. zakona?

Družavni odvjetnike progovorili!

Obustava našeg lista predložena po Dr. odvjetniku bila je od suda odobrjena i zahvaćena tvođa dr. odvjetnika, da je naš list antideržavan i tako, može se kazati svi zadnji predlozi, sa strane njegove, proti našem listu bili su ili od ovog ili od višeg suda odbijeni. To bi ga moralno opametiti, jer bi ikad mogao pomisliti, da ta njevna revnost potiče iz kakvih drugih razloga.

Jedinstvena Štrala. Liferant ugljena, „lijepi Pavle“ riješio se da i u Šibeniku organizuje podružnicu „Jadranska Štrala“. Imali smo priliku dati poziv u tu svrhu upućen raznim društvarima. Odaziv je bio veoma slab, a sigurno, u Šibeniku, iz tog brašna teško da bude pogodne. Tko je i što je „Jadranska Štrala“, pred nekoliko mjeseci smo iznijeli u jednom članku, u našem listu, koji je bio djelomično zaplijenjen. Preporučamo svim Hrvatima, a napose republikancima, da ne nasjeđaju i da se nijedan ne uplaju u tu ustanovu, kolj je sasvim drugi cilj, a ne onaj, kojega nosi upisana na svom cimeru. Drugi put će mo opisiraju.

Kupaliste „Jadrina“ bice ovih dana potpuno dovršeno. Istočni deset kabina baš se dovršavaju, dok je deset zapadnih već dano dovršeno i u posjedu svojih vlasnika. Kupaliste imade sada davan izgled, u položaj i komfort, podiže ga u prvorazredno kupaliste. Naši ljudi, koji su imali prilike, da u izognemstvu vide lijepa kupalista uspoređuju ga sa prvim kupalistama u Francuskoj i na talijanskoj rivijeri. To je sve zasluga mame i neutrudive državne uprave, koja čini sve moguće, da naš „Jadrin“ podigne i privuče stotine u Šibenik. Tako je, kako čujemo, otkazana za iduću kupalističku sezonu podignuti Na „Jadrini“ 10 ukusnih vla, sa 4 prostorije svaka, potpuno jedoka, a svaka će stojati oko 25 000 dinara. Time bi „Jadrin“ bila pretvorena u kvalitetne Šibenčane.

Uprava je iznajmila također zgodna l

kotovna prevozna sredstva, veoma jeftina, ali sasvim time, nemaju se pojaviti sa brojem posjetilaca. Uz jednaku cijenu, imade gradjana, koji se radije prevažaju prostim ladjama na „Paklenu“ i tamu se kupaju, na hrapavom tlu i grijesnoj, poluslatkoj vodi, nego li u čistoj, bistroj i punoj pojdijskoj vodi na „Jadrini“. Vlast bi moralu i radu bigajenskih razlogu zabraniti kupanje na „Pakleoi“.

Riješeni radnici. Na 10 ov. m. bila je rasprava proti radnicima Heberniku i Brejru iz Šibenika i Ivanu Mariću iz Splita, pred kaznenim Senatom ovog Okr suda. Bili su optuženi po zakonu o zaštiti države, a to radi posjećivanja Lenjinovih slika i jednog u Beogradu cenzuriranog pravougarskog proglaša. Sud je pronašao optužbu neosnovanom, a optužnicu neodrživom, rješio su tri optuženika. Tako je i ovom prigodom velika revnost našeg državnog odvjetnika promešala svoj cilj.

Općinska stranka u Šibeniku. Primenimo i uvršćujemo bez opazke: Po selima idu čauši i nagovaraju težake, da stupu u občinsku Stranku. Na upit težak tko je ih poslao u njima, čauš im opsuje oca i mater, pak im se stani prijetiti, ako ne će stupiti u občinsku stranku, da će ih svih kao Radićeve velezajne pozavarati. Mi smo ušli u trag onoj kritici, koja je stavila u šuplju glavu, da će u ovom kotaru razbiti sve republikanske organizacije, i upozoravaju sve težake republike, da ne vjeruju ništa ovim „prijetljivima“ radikala i pribicevilevima ortaka.

„Pribicevilevi“ nijih 13 na broju, poskušali su da određe prošle nedjele sastanak i da stvore samostalan demokratsku partiju. Poznati advokat, koji pošto poto, hoće da postane predsjednikom, ma bilo čega, održao je dugu govoricu u kojoj se očešao o našeg predsjednika g. Hadića. Ali se i u tom malom broju, našao jedan nepristrani, pa mu javno prigovorio, da ne govori istinu. Sastanak je, naravno, avšlo jasnije nego, li je i započeo i bez ikakva rezultata. Čudi nas ipak, kako dopisnik „N. Doba“, pribicevilevac i po uvjerenju i po dužnosti, nije ovaj „veliki“ zbor objedanio i uveličao na jednim dopisom u „N. Dobi“. Zli jezici kažu, da nije smio to u

činiti, da ne izgubi mjesecnu platu, kao ali sasvim time, nemaju se pojaviti sa brojem posjetilaca. Uz jednaku cijenu, imade gradjana, koji se radije prevažaju prostim ladjama na „Paklenu“ i tamu se kupaju, na hrapavom tlu i grijesnoj, poluslatkoj vodi, nego li u čistoj, bistroj i punoj pojdijskoj vodi na „Jadrini“. Vlast bi moralu i radu bigajenskih razlogu zabraniti kupanje na „Pakleoi“.

?? — Tri upitočka, ako je malo jedan. Radikalna vlast oduzela je službu liječniku dr. Boži Kurajici na Željeznicu, koju je on vršio kroz bilz trideset godina, a istu je službu izvršila dr. Drag Montani. U gradu se ovaj slučaj razno komentira.

Izdav. i odg. ured. Madi Niko.
Tisk: Pučka Tiskara — Šibenik

Producenti i trgovcima vina.

Nove prvovalne brastove vinske bavce, također i sa pocinčanim obručima, dobava odmah sa skladišta uz najjeftinije cijene.

Traže se preprodavači za Hrvatsko primorje Dalmaciju i Otoke ponude slati na:
ZAGREBAČKA TVORNICA BAČAVA D. D.
ZAGREB. I. Post. pratilac 162.

Povreda stida

Izbbrane novele od najboljeg talijanskog humorista Pitigrilli. Dobije se po cijeni od Din. 25.— u knjižarnici Ćulić i kod prevodilca: ANTE SUPUK, ŠIBENIK, Poljana.

Tražim dva postolarska pomočnika za mješoviti bolji posao

A. Bival

Nedvojbena obilježja

Pravog :FRANCKOVOG: dodatka kavi i to imje „Franck“ i „mlinac“ naročito se ističu na novoj, smedje-plavo-bijeloj etiketi, za kutije. Pravi :FRANCK: s mlincem: nenadkriljiv je u aromi, teku i izdašnosti. —

Opleteni borunci (demižone) u svakoj količini od 3 do 50 litara razasilijem poštom ili Željeznicom uz najjeftinije cijene. Veliki izbor staklene, porculanske i luksusne robe. STAKLINE PLOČE svake vrsti, brušena i nebrušena OGLEDALA. REX i ULTREFORM boce i lonce za ukuhavanje voća preporuča Staklana V.J. FRANZ, Zagreb
Jelacićev trg. 7.
Specijalno skladište ljekarskih boćica i laborat. robe.

Pristaše Velikog Župana
dra. Ive Perovića.

Šverceri sa svilom na veliko

Deset hiljada dinara nagrade

dobit će onaj trgovac u SHS, koji velikom županu dr. Ivi Peroviću dokaže, da je kupio nekoliko vreća svilenih čahurica oko 200 kila, koje su se gojile na imanju Grge Oštira u Filipjakovu pod upraviteljem don Kažimirom Perkovićem presjednikom radikalne stranke u Biogradu na moru.

Na ovo nagrade izključeni su talijanski trgovci iz Zadra i carinari u Biogradu.

Nagradu će izplatiti upravitelj državnih dobara „Jankulović“ Štor Marko Pelicarić i braća Conte Borelli iz Zadra.

Svi se natječaju Štralu dru Ivi Peroviću, veliki župan Split.

„DRINA“ najbolji sapun

Proizvadja slijedeće specialitete:

MARSEILLE bijeli i žuti
DRINA extra žuti
ZELENI BARI

Cijene umjerene — Poslužba fačna — Pakovanje u sandučima — Solidnim trgovcima prodajemo na isplatu uz priček
„DRINA“ tvornica sapuna i svjeća d. s. o. j. u Šibeniku.